בנמל אע"ג דהשתא ליכא אימר ברדיוני נפל *אבוה דשמואל [א] עבד לבנתיה מקוואות ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי אמר רב גידל אמר רב [ב] נתנה תבשיל לבנה וטבלה ועלתה לא עלתה לה טבילה אף על גב דהשתא ליכא אימר ברדיוני נפל אמר רמי בר *אבא [ג] הני רבדי דכוסילתא עד תלתא יומי לא חייצי מכאן ואילך חייצי אמר מר עוקבא *[ד] לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ אימתי נקרא יבש משעה שמתחיל לירק אמר שמואל [ה] כחול שבתוך העין אינו חוצץ ושעל גבי העין חוצץ אם היו עיניה פורחות אפי' על גבי העין אינו חוצץ א"ר יוחנן [ו] פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה אמר ריש לקיש [ז] האשה לא תטבול אלא דרך גדילתה *כדתנן [ח] האיש נראה כעודר (א) ומוסק זיתים אשה נראת כאורגת וכמניקה את בנה *אמר רבה בר רב הונא [ט] נימא אחת קשורה חוצצת שלש

רש"י

בנמל. פי' מקום שהספינות נקבעות שם וחונין: ברדיוני נפל. הטיט מעליה. ברדיוני איני יודע לשונו ונראה שהוא לשון שיכשוך שכשכשכה רגליה במים בנלמה נפל: מקוואות ביומי ניסן. מקוה מים מכונסין ואינן זוחלות בנהר לפי שרבו המים בימות הגשמים מגשמים שנפלו ומיים שמא ירבו טופחין על הזוחלין. ותניא בתורת כהנים* (ג)מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין כלומר שמטבילין במכונסין דרך זחילתן קודם שנקוו ונחו במקום ת"ל אך מעין* מעין מטהר בזוחלין והמקוה מטהר באשבורן ומהו אשבורן דקוו וקיימי דאין מטבילין במכונסים אלא משנקוו למקוריהם ונחו מזחילתן ותנן במסכת מקוואות (פ"ה מ"ה) הזוחלין כמעין כלומר זוחלין שבנהרות כמעין והטופחין כמקוה ומים הנוטפין מטהרים הרי הן כמקוה ואין מטהרים בזחילה. הילכך בימי ניסן שנתרבה הנהר על ידי גשמים חיישי שמא רבו טופחין שבו על מים שבו ונמצאו זוחלין ואין מטהרין את הטמא הטובל בהן דרך זחילה וכל הנהרות לעולם הן הולכים וזוחלים לפיכך עביד להו מקוה באשבורן לטבול בתוכו. יש מפרשים דבעינן מים חיים לזבה ולאו מילתא היא דתניא בתוספתא* חומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים כו': ומפצי ביומי תשרי. שטובלין בנהר שהזוחלין מרובין אבל מפני הטיט נותן מחצלות בנהר שעוברות עליהן: רבדי. פיינטור"ש: כוסילתא. פלומ"א. הרכן של מכות של הקזת דם להעלות גלד: תלתא יומי. גלדן רך ומחובר והוי כגוף הבשר ולא חייצי: לפלוף. קליד"א: פורחות. פותחת ועוצמת תדיר בין כך ובין כך אינו חוצץ לפי שפריסתה מעבירתו ואינו עב על גב העין ואין בו ממש. ל"א דומעות שהדמעה מלחלחת את הכחול ואינו חוצץ: פתחה עיניה ביותר. הויא סגירה למעלה: עצמה עיניה ביותר. הויא סגירה למטה: לא תטבול אלא כדרך גדילתה. כלומר לא תדחק זרועותיה על בשרה ולא רגליה ושוקיה זה בזה אלא כדרך הליכתה ושמושה תמיד ומה שנכסה וקמוט ואין מים באין בו לא איכפת לן ואינה צריכה לפשט בין קמטיה וסתריה אלא כדרכן תמיד: כדתנן. גבי ראיית נגעים שטיהר כהן הכתוב בית הסתרים דכתיב (ויקרא יג) לכל מראה עיני הכהן ותנן האיש מראה נגעו לכהן כעודר וכמוסק זיתים: כעודר. בבית השחי וכמוסק זיתים בבית הערוה דאם יש לו נגע בבית השחי אין צריך להגביה זרועותיו יותר מדאי להראותו אלא כעודר שמגביה ואינו מאמץ עצמו ומה שיוכל כהן לראות יראה ואם לא יוכל לראות טהור ובבית הערוה א"צ לכוף ולשוח יותר מדאי אלא כמוסק זיתים אחר שנשרו מן האילן ומלקטן (ג)על הארץ: והאשה נראית. לכהן בנגעה: כאורגת. בבית השחי ואם בבית הערוה היא כופפת עצמה כמניקה את בנה: נימא אחת. מיהדקא שפיר וחוצצת:

תוספות

[illegible]

שאינה כתובה בספרים שלנו וה"א מפשלת את בנה וטובלת לא עלתה לה טבילה ויש לפרש מפשלת את בנה לאחוריה והיא ערומה ולא היו בגדיה עליה וטבלה לא עלתה לה טבילה דחיישינן שמא הוה עליה דיתקא טיט וכיוצא בו ונדבק בגופו וחוצץ בטבילתה ולא ידעה לה אף על גב דחזינן לה השתא דליכא מידי עליה חיישינן דלמא בעלייתה מן הטבילה נפל ברדיוני מחלק ונפל דרך ירידה כפי' ר"ח ונ"ל שהיתה מפשלת בנה אפי' לפני טבילתה בסמוך ולאו דוקא בטבילתה:

לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ. דוקא שבתוך העין מפני שהדמעה שבעין מלחלחתו ואינו מניחתו להיות יבש אבל לפלוף חוץ לעין אפי' לח חוצץ והכי משמע במסכת מקוואות פ"ט (מ"ב) דגבי אלו חוצצין קתני לפלוף שחוץ לעין וגבי שאין חוצצין קתני לפלוף שבעין ולא מפליג בין לח ליבש אלא בין חוץ לעין לתוך העין והיינו בלח דיבש בעין נמי חוצץ וטיטה שתחת הצפורן יבשה חוצץ והא דתנן התם במס' מקוואות גבי ואלו שאין חוצצין בטבילה לכלוכי טיטה שעל הבשר וטיטה שתחת הצפורן (א) (ולפורן המדולדלת) מיירי בלח דומיא דלכלוכי טיטה שע"ג הבשר דלא ביבש איירי לא חייצי ועוד דלעיל גבי ואלו חוצצין קתני גלדי טיטה שעל בשרה ובצק שתחת הצפורן:

פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר. לכך יש ללמוד לכל אשה הטובלת שלא תעצום ותפתח עיניה ולא תעלים עיניה ביותר לפירש"י דלא גרסינן בסמוך דהני שמעתתא לטהרות ולכל הפירושים צריך ללמדה לפתוח פיה שיהא ראוי לביאת מים כדאמרינן לעיל דכל בית הסתרים בעינן שיהא ראוי לביאת מים ומייתי נמי משפחתו של רבי שטבלה ונמצא עצם בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרת ותנן נמי בהדיא במס' מקוואות בפ"ח (מ"ה) נדה שנתנה מעות בפיה ירדה וטבלה טהורה מטומאתה אבל טמאה אגב רוקה נתנה שער בפיה קפצה ידיה קמצה שפתותיה כאילו לא טבלה וגם צריך ללמדה להרחיק ירכותיה קצת כדאמרינן בסמוך כאורגת וכמניקה את בנה לענין הגבהת הדד קצת מעל החזה: **פתחה** עיניה כו'. אחר זה כתוב בפירוש רבינו חננאל ובמקצת הספרים ולית הלכתא ככל הני שמעתתא דכי איתמר הני לטהרות אבל לבעלה טהורה כי הא דאמר ר"ל אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה ובתשובה אחת כתב רש"י דל"ג הלא דקאמר אבל לבעלה טהורה כי הא דאמר ר"ל מה ענין ר"ל להך דלעיל ועוד דכל הני שמעתתא דרב ודרב גידל ורמי בר אבא וכולן הוו בבבל ולצורך מקומן הוו צריכין והוא דוחק לבבלי אי הוו מדברין ועוד דאבוה דשמואל דעבד לבנתיה מקוואות בבבל ועוד דכולהו בלשון נקבה נקטינהו אשה לא תעמוד על כלי חרס אשה לא תטבול בנמל נתנה תבשיל לבנה פתחה עיניה ואי לטהרות היה לא היה צריך להזכיר בכל פעם אשה ועוד דתניא בפרק החולץ (יבמות דף מז: ושם) כל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה והיינו נדה לבעלה דאי לטהרות מאי שנא דנקט נדה ועוד דומיא דגר ועבד משוחרר דאיירי בטבילת איסור והיתר והכי קאמר כל החוצץ בטבילת טומאה וטהרה חוצץ בטבילת איסור והיתר וכן פרש"י בתשובתו דכל חומרות דהך שמעתתא נוהגות עכשיו בטבילת נדה לבעלה אבל רבינו תם פירש שנראה שניכרת הספרים ואיתא נמי כפי' ר"ח והלכות גדולות ובהלכות נדה שפירש רב סעדיה וכן צריך לחלק דלעיל אמרינן דבית הסתרים לא בעיא ביאת מים ובפ"ט דמס' מקוואות (מ"ב) גבי ואלו חוצצין באדם ומחשב בית הסתרים שבאשה אלמא בעיא ביאת מים אלא ודאי ההיא לטהרות ושמעתין לבעלה והך דהחולץ (יבמות דף מז:) דכל שחוצץ בטבילה חוצץ בגר כו' ובנדה קיימא אהני חציצות דפרק ט' דמקוואות דאלי לענין בעלה שכן דרך הבריאה לעמוד על המשנה אבל הנך חומרי דכלי חרס וכילתא ונמל ומפלה ומפצי ורבדא ולפלוף שמחמירות יותר מן המשנה דקתני בפ"ט לפלוף שבתוך העין אינו חוצץ ומשמע בין לח בין יבש אינו חוצץ מדלא מפליג וכוסילתא ופתחה עיניה ועצמה וכל הנך חומרי לית הלכתא כוותייהו אלא כהך חומרא דריש לקיש דליתא אפי' לבעלה ומיהו קשה לפירוש ר"ת דהך משנה דפ"ט דבית הסתרים שבאשה חוצץ דמוקי לטהרות קתני נמי דין לפלוף שבעין שחוץ לעין חוצץ שבתוך העין אינו חוצץ דהא מוקים לה לבעלה וכן פי' דהך דהחולץ וכל דבר שחוצץ בטבילה קיימא אמשנה דטהרות דאיירי לבעלה ומה שהקשה מבית הסתרים דמעטינן למתני' דמקוואות לא קשה מידי דבסיפא גבי ואלו שאין חוצצין קא חשיב בית הסתרים שבאיש והיינו כשמעתין וצריך ליתן טעם בהך בבא גופה מה חילוק יש בין בית הסתרים דאיש ודאשה ונראה שיש בית הסתרים שהאשה מקפדת ולא האיש ובזה קא מפליג בין איש ובין אשה ולפלוף שבעין איירי דוקא בלח כדפירשתי: **וכמניקה** את בנה. פרש"י לענין בית הערוה ואין נראה דבת"כ תני לה גבי הדד כדפרישית לעיל והכי תניא לכל מראה עיני הכהן פרט לבית הסתרים מכאן אמרו האיש נראה כעודר וכמוסק זיתים כעודר בבית הסתרים וכמוסק (ג) בין השיחין והאשה כאורגת וכמניקה את בנה תחת הדד כאורגת ביד ימינית רבי (ד) אומר כטווה פשתן ביד השמאלית ובפ"ב דנגעים (מ"ד) תנן נמי כעורכת פי' כעורכת פת לענין בית הסתרים:

א) [עיין תוס' וכל הפוס' ס"ש ר"ש מ"ד פ"ט דמקוואות ר"ש למחוק ולפורן המדולדלת] ג) נ"ל בבית השחי

משום

תוספי הרא"ש

תלתא ימים לא חייצי מכאן ואילך חייצי. והיינו כי הא דתנן בפ"ט דמקוואות גליד שחוץ למכה חוצץ גליד שבמכה אינו חוצץ כי אותו שחוץ למכה נקרש ונעשה עב אבל שעל תוך המכה נעשה רך תדיר. לכך אשה שהיא בעלת חטטין יש לה לרחוץ עד שתרככם: לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ. והיינו כי הך דתנן במס' מקוואות לפלוף שחוץ לעין חוצץ לפלוף שבעין אינו חוצץ כי אותו שבתוך העין הוא לח ושחוץ לעין הוא יבש. ואתי מר עוקבא לפרושי שיעור יבשותו והיינו משמתחיל לירק. ר"ת דגרס בכאן ולית הלכתא ככל הני שמעתתא כי אתמר הני לטהרות אבל לבעלה לא כי הא דאמר ר"ל. וכתב רש"י דל"ג ליה דמה שייך הך דריש לקיש להנך דלעיל. ותו דכל הני אמוראי דלעיל בבבל הוו ולא הוו עסוקין בטהרות שלא היו אוכלין תרומה בחוצה לארץ. וכ"ת דלבני ארץ ישראל קאמרינן קשה מאבוה דשמואל דעביד מפצי לבנתיה בבבל ולא הוו עסוקין בטהרות. ותו אי לטהרות איירי שמעתתא דלעיל אמאי נקט בכולן לשון נקבה אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ונתנה תבשיל לבנה. והמשילה בנה ועיניה פורחות פתחה עיניה עצמה עיניה. ותו אמרי' בהחולץ כל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ונדה משמע שטבילה לטהרות ונדה לבעלה שוין. ור"ת פי' ת"ל ואיתיה נמי בפר"ח ובה"ג ובהלכות נדה

תוספי הרא"ש

בפרהדאות כגון שנוהגות שלא יטבול על גבי [illegible]

לעזי רש"י

פרד"ס. נמל.
פינטוריי"ש. רקידות.
פלומ"א [פלימא"ה].
קליד"א.
ליחת העינים.

הגהות הב"ח

(א) גמרא כעודר וכמוסק [illegible]

[illegible]

מוסף רש"י מקוואות ביומי ניסן. [illegible]